

Jeronimoon: de overgang van leerling naar gezel

Edublogger Jeronimoon schrijft een sarcastisch stukje (28/2/2008) over uitwassen in de eindexamining binnen het competentiegerichte MBO.¹ Zijn bezwaren worden treffend geïllustreerd in de allerlaatste Cora van Mora. Sylvia doet auditie voor de STER-spot van snackproducent Mora.² Het eindoordeel van de examinerator (Cora) is: 'Goed ... maar ik mis iets ...' Sylvia wordt zonder nadere motivering afgewezen.

Jeronimoon hekelt de subjectiviteit van het eindoordeel van sommige examinatoren. Goed, je hebt aan de gestelde eindtermen voldaan, maar toch mis ik iets ... iets ondefinieerbaars. Volgens mij ben je niet geschikt voor dit beroep. Afgewezen dus. Jeronimoon spreekt van *Willekeur, zuivere willekeur*. Hij vindt dat examinandi beschermd moeten worden door valide beoordelingsprocedures en heldere beslissingsregels.

Hij heeft gelijk, maar volgens mij is er meer aan de hand. Jeronimoon richt zijn pijlen op de subjectiviteit van het oordeel van de examinerator. Deze mag volgens hem niet op vage intuïties afgaan. Maar in het laatste praktijkvoorbeeld dat hij aanvoert, wordt het diploma Onderwijsassistent geweigerd op basis van een objectieve procedure. Er is een *Beoordelingslijst Beroepspraktijkvorming*, bestaande uit zeventig items. De lijst wordt ingevuld door de stagebegeleider. De beslissingsregel is dat de student op alle items voldoende moet scoren om te kunnen slagen. Eén van de items is: gaat goed met het team [van leerkrachten] om. De studente (Sylvia) scoort op alle items voldoende, behalve op dit ene. Bij navraag blijkt dat deze onvoldoende aldus gemotiveerd wordt: *ze was weliswaar 'de beste onderwijsassistente in jaren, [maar ze had] tijdens de pauze méér interesse (...) voor de kleintjes op het schoolplein dan voor de (...) koffiekamer. Het team vond dat maar niks.'*

Dat is inderdaad een uiterst zwakke motivering voor een onvoldoende score, terwijl daar voor de examinandus zoveel van afhangt. Dat neigt inderdaad naar willekeur. Maar het probleem zit volgens mij dieper. In deze casus wordt door de opleiders naar mijn indruk een heel speciale interpretatie van competentiegericht opleiden gehanteerd.

Laten we terugkijken naar het gildenwezen van vroeger. Een ambachtsman moest drie loopbaanfasen doorlopen. Eerst werd hij *leerling*, vervolgens werd hij tot *gezel* bevorderd en ten slotte kon hij 't tot *meester* brengen. In later tijd werd die eerste fase uitbesteed aan de ambachtsschool, en tegenwoordig aan het VMBO en MBO. Deze leertijd wordt afgesloten met een eindexamen en volgens kan men solliciteren bij een baas, bij Cora van Mora dus.

Vele beroepsopleidingen hebben tegenwoordig een competentiegerichte opzet. Daarbij hanteert men het competentieprofiel van beroepsbeoefenaars (meesters en gezellen) als uitgangspunt. Daaruit worden startcompetenties en bekwaamheidseisen afgeleid waaraan aankomende beroepsbeoefenaars moeten voldoen. De werkgever zal sollicitanten daarop beoordelen en ook in de proefperiode zal daarop worden gelet. Eventuele deficiënties worden daarbij weggestreept tegen iemands sterke punten; door training en coaching *on the job* moeten die deficiënties vervolgens worden weggewerkt.

Bij competentiegericht opleiden worden de eindtermen van de beroepsopleiding afgeleid uit de startcompetenties en bekwaamheidseisen. Bovendien wordt in het kader van beroepsopleiding reeds zoveel mogelijk geoefend in het uitvoeren van taken die verwant zijn aan de beroepstaken, opdat de student al doende de gestelde startcompetenties verwerft. Maar van een beroepsopleiding kan niet worden verwacht dat de student volledig wordt klaargestoomd voor het beroep. Zelfs de stagiair is nog slechts een leerling-werknemer. Het echte werk leer je pas nadat je als *gezel* tot de beroepspraktijk bent toegelaten.

De casus die door Jeronimoon is aangedragen, demonstreert wat er mis kan gaan:

- de examinatoren van de beroepsopleiding beoordelen hun studenten niet alleen op de eindtermen van de beroepsopleiding, maar ook rechtstreeks op de startcompetenties en bekwaamheidseisen die door de werkgevers gedefinieerd zijn; zij nemen niet alleen een eindexamen maar ook een *toelatingsexamen* af (waarmee ze op de stoel van Cora gaan zitten);
- ze beoordelen hun studenten op hun geschiktheid voor *één 'normberoep' of 'normloopbaan'* (wat onze studente Sylvia betreft: op haar geschiktheid om te functioneren als onderwijsassistente in het basisonderwijs), waarbij ze voorbij gaan aan de mogelijkheid dat lang niet alle studenten in dat 'normberoep' terecht zullen komen (wat Sylvia betreft: gezien de arbeidsmarkt heeft ze slechts een minieme kans om als onderwijsassistente aan de bak te komen; vermoedelijk zal ze daarom naar de PABO doorstromen, of misschien kiest ze bij nader inzien een heel andere loopbaanrichting);

- ze beoordelen hun studenten veel strenger dan werkgevers zich ooit kunnen permitteren: ze verlangen dat de examinandus aan *alle* bekwaamheidseisen voldoet, terwijl de werkgever bij het beoordelen van zijn sollicitanten een aantal deficiënties op de koop toeneemt, mits daar sterke punten tegenover staan;
- wellicht hanteren ze zelfs als vooronderstelling dat hun abiturienten in staat moeten zijn *zelfstandig* in het beroep te functioneren, dus zonder nadere training en coaching van hun werkgever; zij menen ten onrechte dat zij de werkgever moeten kunnen garanderen dat hun abiturienten ook onder de meest barre arbeidsomstandigheden in staat zijn om hun taken competent te volvoeren.

Jeronimoon heeft met zijn casus wezenlijke vragen opgeworpen over de reikwijdte van competentiegericht opleiden.

Wes Holleman
weblog onderwijs 2-3-2008
www.onderwijsethiek.nl

---

¹ <http://www.beteronderwijsnederland.nl/?q=node/3870>

² <http://www.kidsweek.nl/artikel/174782/>